

**ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ**

Глушко Дарія Юріївна

УДК 336

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Освітньо-професійна програма Фінанси, банківська справа та страхування
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Реферат

*кваліфікаційної роботи на здобуття кваліфікації
магістра фінансів, банківської справи та страхування*

Полтава 2020

Кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі фінансів, банківської справи та страхування факультету обліку та фінансів Полтавської державної аграрної академії

*Науковий керівник: **Бражник Людмила**, к. е. н., доцент
Полтавська державна аграрна академія,
доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування*

*Рецензент: **Рудич Алла**, к. е. н., доцент
Полтавська державна аграрна академія,
завідувач кафедри економічної теорії та економічних
досліджень*

Захист відбудеться 24 грудня 2020 р. о 9³⁰ годині на засіданні екзаменаційної комісії у ПДАА за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3, навчальний корпус 4, аудиторія № ____.

*Відповідальний за
нормо-контроль*

Олексій ЗОРЯ

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 61 найменування, містить 20 таблиць, 10 рисунків, 8 додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 58 сторінках друкованого тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми кваліфікаційної роботи, відображено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення, наведено дані про апробацію одержаних результатів.

У першому розділі – **«Теоретичні аспекти управління фінансовою стійкістю підприємства»** – досліджено сутність і систематизовано методичні основи оцінювання фінансової стійкості підприємства; узагальнено зміст управління фінансовою стійкістю підприємства.

Проведений аналіз трактування сутності фінансової стійкості підприємства засвідчив її розуміння у двох аспектах – вузькому й широкому. Як правило, аналіз фінансової стійкості підприємства проводиться у такій послідовності: загальне оцінювання фінансової стійкості (вивчення стійкості джерел формування капіталу, ресурсної стійкості, стійкості управління); розрахунок за даними балансу системи відносних показників фінансової стійкості (коефіцієнтів структури джерел формування капіталу, стану оборотних активів і основного капіталу); розрахунок за даними балансу системи абсолютних показників, які характеризують забезпеченість запасів джерелами формування і дають можливість визначити відповідний тип фінансової стійкості підприємства; розрахунок і факторний аналіз за даними звіту про фінансові результати порогу рентабельності й запасу фінансової стійкості.

Узагальнення змісту управління фінансовою стійкістю підприємства дало змогу дійти висновку, що під цим процесом слід розуміти систему принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, спрямованих на забезпечення зростання прибутку й капіталу, його оптимальної структури за умов збереження конкурентоспроможності, кредитоспроможності, фінансової рівноваги та платоспроможності суб'єкта господарювання. Огляд літератури дав змогу з'ясувати, що головною проблемою ефективного управління фінансовою стійкістю є оптимальне співвідношення власного і позикового капіталу.

У другому розділі – **«Оцінка стану управління фінансовою стійкістю сільськогосподарського підприємства»** – проведено комплексну оцінку фінансової стійкості СТОВ «Славутич»; проаналізовано вплив управління дебіторською заборгованістю та прибутком на стан фінансової стійкості підприємства.

За результатами аналізу відносних показників фінансової стійкості виявлено високий рівень забезпеченості СТОВ «Славутич» власним капіталом і власними оборотними коштами. Значення коефіцієнтів страхування бізнесу, власного та статутного капіталу в 2017–2019 рр. були досить високі, оскільки за рахунок додаткового капіталу, який брався для обрахунку вказаних показників страхування, сформовано майже увесь капітал підприємства. Беручи до уваги ступінь покриття запасів відповідними джерелами їх формування, СТОВ «Сла-

вучити» у 2017–2019 рр. мало ознаки абсолютної фінансової стійкості. Підприємство упродовж досліджуваного періоду досягало точки беззбитковості.

Не дивлячись на те, що станом на кінець 2017–2019 рр. у СТОВ «Славутич» мало місце дебетове сальдо, реалізація продукції в кредит давала змогу підприємству у досліджуваному періоді нарощувати виручку від реалізації, а це в умовах зменшення терміну погашення дебіторської заборгованості товариства позитивно впливало на стан його фінансової стійкості.

Доцільність надання 1-відсоткової знижки СТОВ «Славутич» при реалізації пшениці озимої доведена розрахунками: прискорення оплати дебіторської заборгованості на 15 днів позбавляє підприємство від необхідності пошуку оборотних коштів на суму поверненої дебіторської заборгованості, зменшує вартість інвестицій у неї (в даному випадку на 18 тис. грн), а відповідно, й поліпшує фінансову стійкість товариства. У результаті зазначеного маржинальний прибуток після вирахування витрат, пов'язаних із дебіторською заборгованістю, зростає на 143 тис. грн (10,9 %).

Аналіз можливих змін прибутку СТОВ «Славутич» за різних умов зміни виручки (табл. 1) підтвердив загальновідому закономірність: збільшення (зменшення) виручки обумовлює ще більше зростання (зниження) прибутку.

Таблиця 1

Можливі зміни прибутку СТОВ «Славутич» за різних умов зміни виручки (на основі значення операційного важеля за 2019 р.)

Показник	1 умова	2 умова	3 умова	4 умова	5 умова	6 умова
Сила впливу операцій-ного важеля	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Прибуток до змін у виручці, тис. грн	12717	12717	12717	12717	12717	12717
Зростання виручки, %	+5,0	+10,0	+15,0	+20,0	+25,0	+66,7
Зростання прибутку, %	+7,5	+15,0	+22,5	+30,0	+37,5	+100,0
Зростання прибутку, тис. грн	+954	+1908	+2861	+3815	+4769	+12717
Прибуток після зростання виручки, тис. грн	13671	14625	15578	16532	17486	25434
Зниження виручки, %	-5,0	-10,0	-15,0	-20,0	-25,0	-66,7
Зниження прибутку, %	-7,5	-15,0	-22,5	-30,0	-37,5	-100,0
Зниження прибутку, тис. грн	-954	-1908	-2861	-3815	-4769	-12717
Прибуток після зниження виручки, тис. грн	11763	10809	9856	8902	7948	0

Таким чином, рішення у сфері управління фінансовою стійкістю шляхом управління прибутком підприємства мають прийматися, зважаючи, що збільшенню (зменшенню) сили впливу операційного левериджу сприяє: зростання (зниження) ціни товару за відсутності змін у прибутку і змінних витратах із розрахунку на одиницю товару; зменшення (збільшення) змінних витрат на одиницю товару за умови незмінності ціни і прибутку з розрахунку на одиницю товару; одночасне зростання (зниження) ціни та зменшення (збільшення) змінних витрат на одиницю товару за незмінності прибутку з розрахунку на одиницю товару; швидший (повільніший) темп зростання з розрахунку на одиницю товару валової маржі ніж прибутку.

У третьому розділі – «Шляхи вдосконалення управління фінансовою стійкістю сільськогосподарських підприємств» – досліджено можливості

поліпшення фінансової стійкості суб'єкта господарювання шляхом оптимізації структури його капіталу; обґрунтовано напрями підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю підприємства.

Доповнення результатів оптимізації структури капіталу СТОВ «Славутич» за критерієм мінімізації середньозваженої вартості капіталу та критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності обрахунком ефекту фінансового левериджу дало змогу дійти висновку, що товариству доцільно збільшувати питому вагу позикового капіталу. При цьому зміна фактичної структури позикового капіталу допустима, бо валова рентабельність активів вища як за середньозважену вартість позикового капіталу в цілому, так і за вартість (ціну) його кожної складової. СТОВ «Славутич», крім того, можна залучати короткострокові банківські позики, адже розрахований для таких умов диференціал фінансового левериджу виявився додатнім (табл. 2).

Таблиця 2

Розрахунок ефекту фінансового левериджу по позиковому капіталу для СТОВ «Славутич» у 2017–2019 рр. (станом на кінець року)

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Валова рентабельність активів, %	37,3	25,0	18,3
Податковий коректор	1	1	1
Диференціал фінансового важеля (%) по:			
- інших довгострокових зобов'язаннях	19,7	7,4	0,7
- короткострокових кредитах банків	14,8	5,3	4,1
- поточній кредиторській заборгованості за товари, роботи, послуги	33,8	21,7	14,6
- інших поточних зобов'язаннях	33,4	21,3	14,3
- позиковому капіталу (на основі його середньозваженої вартості)	33,2	21,1	14,1
Коефіцієнт фінансового левериджу для позикового капіталу	0,025	0,026	0,024
Ефект фінансового важеля по позиковому капіталу (на основі його середньозваженої вартості), %	0,8	0,5	0,3
Висновок про доцільність використання позикового капіталу	Доцільно	Доцільно	Доцільно

Враховуючи, що для забезпечення господарської діяльності упродовж 2017–2019 рр. СТОВ «Славутич» в загальному розмірі капіталу мало від 3,1 до 4,1 % позикового капіталу, то з погляду фінансових ризиків підхід керівників до фінансування активів підприємства можна визначити як консервативний.

Актуальним питанням удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства є поєднання критеріїв оптимізації структури капіталу, зокрема з використанням методу суміщеного ефекту максимізації рівня рентабельності власного капіталу й рівня фінансової стійкості підприємства.

ВИСНОВКИ

У результаті вивчення науково-теоретичних, методичних і практичних основ управління фінансовою стійкістю підприємства на матеріалах СТОВ «Славутич» можна зробити наступні висновки.

1. Проведений аналіз трактування сутності фінансової стійкості засвідчив її розуміння у широкому і вузькому значенні. У вузькому розумінні фінансову стійкість розглядають як складову оцінювання фінансового стану, що характеризує умову, коли обсяг майна (активів) підприємства достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним. У широкому

значенні фінансова стійкість крім ефективного формування, розміщення та використання фінансових ресурсів включає оптимальну структуру активів, а також передбачає задовільні параметри діяльності підприємства.

2. Управління фінансовою стійкістю слід розглядати як систему принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, спрямованих на забезпечення зростання прибутку й капіталу, його оптимальної структури за умов збереження конкурентоспроможності, кредитоспроможності, фінансової рівноваги та платоспроможності підприємства.

3. Комплексна оцінка фінансової стійкості СТОВ «Славутич» засвідчила, що

- підприємство впродовж досліджуваного періоду за показниками структури джерел формування капіталу мало високий рівень забезпеченості власним капіталом (його питома вага у валюті балансу на кінець 2019 р. становила 95,9 %). Водночас відбулося зростання залежності товариства від короткострокових джерел фінансування. Рівень забезпеченості товариства власними оборотними коштами відповідав нормативам, але мав різновекторну динаміку. Підприємство дещо поліпшило фінансову стійкість з точки зору забезпеченості високоліквідними активами, проте погіршило – з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності;

- враховуючи повне формування запасів за рахунок власних джерел, товариство у 2017–2019 рр. мало ознаки абсолютної фінансової стійкості;

- підприємство у 2017–2019 рр. досягало точки беззбитковості, однак запас фінансової стійкості у 2019 р. відносно 2017 р. зменшився з 71,4 до 49,4 %.

4. Дослідження впливу управління дебіторською заборгованістю та прибутком на фінансову стійкість підприємства дало змогу дійти наступних висновків:

- станом на кінець 2017–2019 рр. мало місце дебетове сальдо (частина оборотних коштів СТОВ «Славутич» була вилучена в оборот інших підприємств). Однак реалізація продукції в кредит давала змогу підприємству у досліджуваному періоді нарощувати виручку від реалізації, що в умовах зменшення терміну погашення дебіторської заборгованості товариства позитивно впливало на стан його фінансової стійкості;

- чинниками зростання у 2019 р. порівняно з 2017 р. інвестицій у дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (на 35,4 %) стали збільшення її середньорічної величини та зростання коефіцієнта відношення собівартості реалізованої продукції до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тоді як прискорення показника оборотності дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги сприяло зменшенню інвестицій у дебіторську заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги). Надання 1-відсоткової знижки СТОВ «Славутич» при реалізації пшениці озимої забезпечить прискорення повернення дебіторської заборгованості на 15 днів, що збільшить наявні кошти підприємства, а відповідно, й поліпшить його фінансову стійкість;

- при фактичній силі впливу операційного важеля товариства (1,5 у 2019 р.) за умови зменшення у цьому році виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 66,7 % прибуток підприємства знизився б до рівня точки беззбитковості, тобто товариство не отримало б ні прибутку, ні збитку.

5. Згідно з результатами оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації його середньозваженої вартості та критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності доречним для СТОВ «Славутич» є збільшення питомих ваг

позикового капіталу. Розрахований для позикового капіталу ефект фінансового левериджу має додатне значення. При цьому зміна фактичної структури позикового капіталу допустима, бо валова рентабельність активів вища як за середньозважену вартість позикового капіталу в цілому, так і за вартість (ціну) його кожної складової. СТОВ «Славутич» у 2017–2019 рр. забезпечувало б приріст рентабельності власного капіталу в разі формування позикового капіталу за рахунок короткострокових банківських позик. Враховуючи, що не лише позаоборотні активи, постійна частина оборотних активів, а й основний розмір змінної частини оборотних активів сформовані за рахунок власного капіталу й довгострокових зобов'язань і забезпечень підхід керівництва СТОВ «Славутич» до фінансування активів із погляду фінансових ризиків є консервативним.

6. За результатами проведених досліджень для забезпечення фінансової стійкості підприємства доцільно:

- з метою скорочення строків прийняття управлінських рішень, своєчасного виявлення проблем із фінансовою стійкістю підприємства здійснювати її моніторинг за розглянутою системою показників;

- практикувати надання цінових знижок за прискорення оплати реалізованої продукції, проводити реструктуризацію товарної дебіторської заборгованості шляхом факторингу;

- забезпечувати прибутковість діяльності шляхом управління операційним прибутком, використовуючи як інструмент операційний важіль і методику аналізу співвідношень «витрати – обсяг – прибуток». Підвищувати рентабельність реалізації зернових культур за рахунок їх продажу у місяці найвищих цін на них (грудень-березень);

- приймати рішення у сфері управління фінансовою стійкістю шляхом управління прибутком підприємства, зважаючи, на обґрунтовану нами залежність збільшення (зменшення) сили впливу операційного левериджу від змін у ціні товару, змінних витратах і валовій маржі;

- для визначення вартості власного капіталу підприємства, беручи до уваги недоліки існуючих підходів, використовувати кумулятивний метод, що ґрунтується на забезпеченні необхідного рівня доходності фінансового капіталу у випадку його альтернативного використання;

- у процесі оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації його середньозваженої вартості доцільність використання позикових коштів для формування оптимальної структури капіталу перевіряти шляхом розрахунку ефекту фінансового левериджу;

- для зниження вартості (ціни) позик банку долучатись до програм часткової компенсації державою відсоткових ставок комерційних банків;

- підвищення ефективності управління структурою капіталу підприємства слід здійснювати за методом суміщеного ефекту максимізації рівня рентабельності власного капіталу й рівня фінансової стійкості підприємства, тобто на основі розрахунку рівня фінансового важеля не лише в структурі фінансування майна підприємства, але й у структурі активів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Бражник Л. В., Глушко Д. Ю. Стратегічне управління фінансовими ресурсами підприємств. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення*

управління підприємницькою діяльністю : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., 24 жовтня 2019 р. Полтава, 2019. С. 19–20.

2. Пасько Д., Глушко Д. Забезпечення фінансової стійкості підприємства інструментами фінансового менеджменту. *Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики* : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, 31 жовтня 2019 р. Полтава, 2019. С. 110–112.

Анотація

Глушко Д. Ю. Управління фінансовою стійкістю сільськогосподарських підприємств. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття кваліфікації «Магістр фінансів, банківської справи та страхування» за освітньо-професійною програмою Фінанси, банківська справа та страхування спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування. – Полтавська державна аграрна академія, Полтава, 2020.

У роботі узагальнено сутність, порядок аналізу фінансової стійкості та зміст управління нею на підприємстві. Застосовано на практиці методичні засади комплексного оцінювання фінансової стійкості підприємства. Обґрунтовано вплив управління дебіторською заборгованістю та прибутком на стан фінансової стійкості підприємства. Досліджено можливості поліпшення фінансової стійкості суб'єкта господарювання шляхом оптимізації структури його капіталу. Набуло подальшого розвитку застосування кумулятивного підходу у визначенні вартості власного капіталу підприємства. Обґрунтовано напрями покращення фінансової стійкості підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість, управління, власний капітал, позиковий капітал, дебіторська заборгованість, точка беззбитковості, операційний важіль, оптимізація структури капіталу, вартість капіталу, фінансовий леверидж.

Annotation

Hlushko D. Y. Management of financial stability of agricultural enterprises. – Manuscript.

The purpose of this qualification work is getting of the qualification «Master of Finance, Banking and Insurance» by the educational-professional program Finance, Banking and Insurance in specialty 072 Finance, Banking and Insurance. – Poltava State Agrarian Academy, Poltava, 2020.

The essence, procedure of analysis of financial stability and the content of its managing at the enterprise have been summarized in the work. In practice, the methodical principles of integrated assessment of financial stability of the enterprise are applied. The influence of the management of accounts receivable and profit on financial stability's state of the enterprise has been substantiated. The possibilities of improving the financial stability of an entity by optimizing the structure of its capital are investigated. Was further developed using the cumulative approach to determining the cost of equity of the enterprise. The directions of improvement of financial stability of the enterprise are substantiated.

Key words: financial stability, management, equity, borrowed capital, receivables, break-even point, operational leverage, optimization of the capital structure, cost of capital, financial leverage.